„Kropla Mleka"

w Łodzi

W Pan Nacz. Rosset

1904 — 1926

/27

Pamiętnik

Towarzystwa

„Kropla Mleka"

w Łodzi

1904 — 1926

Drukarnia Państwowa w Łodzi, Piotrkowska 85.

Lata 1904 do 1914.

Hasło walki ze śmiertelnością niemowląt zrodziło się we Francji, — tam też powstało najwięcej organizacyj, mających na celu ochronę zdrowia i życia osesków. Powoli ta idea zaczęła się rozwijać, rozpowszechniać i rozszerzać na inne kraje Europy zachodniej, wreszcie zawitała i do nas. Program rozumnej i planowej walki ze śmiertelnością osesków opracował pierwszy prof. Budin, który też przy klinice akuszeryjnej Charité w Paryżu utworzył w 1892 r. t. zw. „Consultations de nourrissons". Zadaniem tej tak szczęśliwie zapoczątkowanej instytucji była stała opieka nad dziećmi, urodzonemi w klinice. Matki zobowiązywały się przynosić co pewien czas do kliniki swoje niemowlęta, tam je badano i ważono, matkom udzielano odpowiednich porad, dotyczących karmienia i pielęgnowania. Budin wychodził z bardzo słusznego założenia, że najczęstszą przyczyną zejścia śmiertelnego osesków jest nieuświadomienie matki, nieumiejętne karmienie i niezachowywanie najelementarniejszych zasad higjeny, wreszcie rozpowszechnione wśród ludu przesądy. Wyniki opieki takiej były zdumiewające. Odsetek śmiertelności wśród dzieci, podlegających stałej kontroli, zmniejszył się znacznie. Podobne instytucje powstawać zaczęły przy innych klinikach położniczych w Paryżu, przy szpitalach dziecięcych we Francji i w Niemczech.

Działalność „Consultations de nourrissons" rozszerzono w ten sposób, że zaczęto rozda-

wać równocześnie mleko sterylizowane, tym matkom, które albo miały za mało pokarmu i były zmuszone dokarmiać swe dziecko, lub też tym, które zupełnie karmić nie mogły. Równorzędnie z poradniami dla matek zaczęto tworzyć, początkowo również we Francji, instytucje „Goutte de lait", mające na celu dostarczenie matkom mleka wyjałowionego. Wychodzono z założenia, że zanieczyszczone, a często zafałszowane mleko jest jedną z najważniejszych przyczyn śmiertelności niemowląt karmionych sztucznie. Pierwsza „goutte de lait" powstała we Francji w 1894 roku. Różnica między temi dwiema instytucjami była zasadnicza. Podczas, gdy „Consultations de nourrissons" miały za zadanie propagowanie karmienie piersią, regulowanie tego karmienia i pouczenie matek jak się z dziećmi obchodzić należy, „goutte de lait" starała się zmniejszać ilość zachorowań osesków, karmionych sztucznie, drogą dostarczania matkom dobrego mleka. Te dwa typy instytucji miały swoich zwolenników i propagatorów.

W Polsce pierwsza „Kropla Mleka" powstała w Łodzi w roku 1904 z inicjatywy doktorów: Stanisława Serkowskiego i Józefa Marzyńskiego, jako sekcja oddziału Warszawskiego Towarzystwa Higjenicznego.

Głównem zadaniem tej organizacji było dostarczanie matkom dobrego mleka, co dla Łodzi miało znaczenie doniosłe. U nas bowiem w owym czasie ani państwo, ani miasto żadnej kontroli nad produktami spożywczemi nie dokonywało, to też mleko w sklepikach miało tylko barwę białą i nosiło nazwę mleka — nic pozatem. Inicjatorzy „Kropli Mleka" zbyt często spotykali się z nadzwy-

czajnem zanieczyszczeniem mleka, z brudnemi naczyniami, w których je przechowywano, żeby nie rozumieć, że taki produkt musiał wywierać fatalny wpływ na karmione niemowlęta i że reforma w tej dziedzinie jest niezbędna.

Przez siedem lat „Kropla Mleka" korzystała z mleka przywożonego z majątku Widzew pod Pabjanicami. Mleko pochodziło od krów tuberkulinowanych, znajdujących się pod stałą kontrolą weterynaryjną. W miesiącach letnich przywożono mleko w stanie surowym w bańkach z lodem do siedziby „Kropli Mleka" w Mleczarni Ziemiańskiej, tutaj mleko po przygotowaniu odpowiednich rozcieńczeń podlegało pasteuryzacji. Butelki zawierały pojedyńcze porcje dla oseska: Nr. I — jedną część mleka i dwie wody ocukrzonej 4%; Nr. II — jedną część mleka, jedną część wody ocukrzonej; Nr. III — dwie części mleka i jedna część wody ocukrzonej; Nr. 0 — pełne mleko. Butelki Nr. I zawierały 100 gr., Nr. II — 120 gr., Nr. III i Nr. 0 200 gr. Przez pierwsze dwa lata działalność „Kropli Mleka" ograniczyła się wyłącznie do rozdawnictwa mleka. Lekarze - pedjatrzy wydawali odpowiednie kwity na mleko matkom dokarmiającym niemowlęta. Za porcję dzienną mleka płacono 2 kopiejki.

W pierwszym roku rozdawnictwo mleka odbywało się w aptekach w rozmaitych punktach miasta, lecz już w następnym roku wobec tego, że mleko, przechowywane nieodpowiednio, się psuło, musiano ograniczyć rodawnictwo do dwóch punktów: przy Mleczarni Ziemiańskiej i przy Ochronie Geyera.

W roku 1904 wydano ogółem porcyj 141,868, litrów mleka 27,492. W roku 1905 porcyj 187,141, litrów mleka 36,195, Przeciętnie korzystało z mleka latem 200 do 250 dzieci dziennie, zimą 40 do 50 dzieci. System rozdawania mleka bez opieki lekarskiej okazał się nie celowym: Trudno bowiem było zorjentować się o ile „Kropla Mleka" spełnia swe zadanie, kto i w jaki sposób z jej usług korzysta. Grono lekarzy, których los „Kropli Mleka" zajmował, postanowili zmienić typ instytucji; zbliżyć ją do pierwowzoru Budina, stworzyć poza rozdawnictwem mleka szkołę dla matek, placówkę dla propagowania zasad higjeny wieku niemowlęcego. W myśl tych zasad założona została w maju w roku 1906 Przychodnia, w której dr. Tadeusz Mogilnicki (pierwszy lekarz „Kropli") badał dzieci, orzekał, czy dziecko powinno otrzymywać mleko, czy też matka może je karmić piersią, zdarzało się bowiem często, że matki z dostateczną ilością pokarmu chciały przejść na sztuczne karmienie z powodu niedyspozycji dziecka lub własnego niedomagania. Wystarczało matkę pouczyć, uregulować odpowiednio karmienie piersią; a jeżeli dziecko było już od kilku dni odstawione, zwrócić uwagę matki na niebezpieczeństwo karmienia sztucznego i dziecko wracało do piersi matczynej. W „Kropli Mleka" lekarz badał dzieci co dwa tygodnie, w razie niedostatecznej poprawy zmniejszał lub zwiększał porcję dzienną; zwracał baczną uwagę na czystość przynoszonych dzieci, uświadamiał matkę o szkodliwości smoczków z cukrem, zwalczał przesądy, jak ten, że dziecko na skutek ząbkowania musi mieć zaburzenia żołądkowe —

Klienci „Kropli Mleka".

1.

i wiele innych. W ten sposób rozpowszechniane przez lekarza zasady higjeny miały duży wpływ wychowawczy.

Kiedy naprzykład w pierwszym roku prawie wszystkie dzieci przynoszone do „Kropli Mleka" były karmione nieregularnie „kiedy dziecko zapłacze", miały smoczki z cukrem lub papką w ustach, kołtunki na głowie, już w następnych latach często matki, przychodzące do „Kropli Mleka" opowiadały, że karmią dzieci co trzy godziny, bo słyszały, że tak robić należy, a smoczki i kołtunki widywano coraz rzadziej. Dzieci chore, o ile zmiana diety nie pomagała, odsyłano do Szpitala Anny Marji lub do Ambulatorjum Szpitala Małż. Poznańskich. „Kropla Mleka", działając w ten sposób przetrwała do 1 stycznia roku 1911, kiedy została zmuszona chwilowo wtrzymać rozdawnictwo mleka.

Złożyło się na to kilka czynników. Przedewszystkiem mleko było w ostatnim roku nie dobre i ściągało na siebie zarzuty publiczności i lekarzy. Badanie krów początkowo systematyczne, później robiono coraz niedbalej, a kontroli nad tem komitet „Kropli" mieć nie mógł. Mleka z Widzewa nie zawsze przywożono w bańkach z lodem, chociaż na to baczna była zwracana uwaga, często również dla ochłodzenia mleka nie można było doprosić się o lód i t. p.

Następnie były w organizacji dwie zasadnicze wady: po pierwsze mleko przywożono w stanie surowym z dość daleka, w Łodzi poddawano je pasteuryzacji po przygotowaniu odpowiednich rozcieńczeń, wymierzaniu i przelaniu do butelek, czyli że od chwili udoju do czasu pasteuryzowania upływało

kilka — czasem kilkanaście godzin, podczas których zmieniał się skład chemiczny mleka, rozwijały i rozmnażały drobnoustroje, po wtóre pasteuryzacja, jak wiadomo, nie zabija wszystkich bakteryj i wskutek tego mleko pasteuryzowane nie jest trwałe. W miesiącach letnich mleko to zbyt często, szczególniej w ciasnych robotniczych mieszkaniach, podlegało fermentacji i było nie do użycia. Zawiesiwszy czasowo rozdawnictwo mleka dla wyżej wymienionych powodów, Zarząd „Kropli" wszczął starania o uzyskanie mleka, odpowiadającego wymaganiom, tymczasowo zaś otworzył przy szpitalach Anny Marji i im. Małż. Poznańskich, pod kierunkiem doktorów Mogilnickiego i Prechnera, stacje porad dla matek bez rozdawnictwa mleka. Staje porad istniały jeden sezon, nie dały bowiem pożądanych wyników. Matki zgłaszały się wyłącznie prawie z dziećmi choremi: — o ile następowała poprawa, przestawały z porad korzystać. Do białych kruków należały te matki, które zgłaszały się o poradę w zakresie odżywiania. Niepowodzenie Stacyj Porad spowodowało przywrócenie „Kropli Mleka" przedewszystkiem charakteru rozdawnictwa. Przy małem ówczesnem uświadomieniu naszej ludności mleko było jedynym wabikiem, który pośrednio dał nam możność zaopiekowania się oseskami. W poszukiwaniu dobrego mleka postanowiliśmy dążyć do tego, by mleko wyjałowiać na miejscu udoju i w ten sposób zapobiec w granicach najwyższej możliwości psuciu się mleka.

W pierwszych miesiącach roku 1912 „Kropla" weszła w porozumienie z dominjum „Przatów" pod Łaskiem. Właściciel Przatowa,

p. Makarczyk, zobowiązał się urządzić w pobliżu swojej wzorowo urządzonej obory aparat sterylizacyjny i dostarczać do Łodzi mleko całkowite, sterylizowane w butelkach pół i jedno litrowych. Wzorując się na olbrzymich rozdawnictwach mleka w Paryżu, które wydają mleko sterylizowane, pochodzące z Normandji, t. zw. „lait Galliat" w ½-litrowych butelkach, a nie w pojedyńczych porcjach, Zarząd „Kropli Mleka" postanowił wydawać tylko mleko całkowite, zaniechawszy zupełnie jednorazowych porcyj, jako też różnych mieszanek.

Dnia 15 lipca 1912 roku „Kropla Mleka" wznowiła zawieszoną przez rok działalność rozdawnictwa mleka. Wiedząc w jak opłakanych warunkach wychowują się niemowlęta robotników, chcieliśmy tę sferę ludności przedewszystkiem przyciągnąć do naszej Stacji. W tym celu utworzyliśmy przyjęcia rano i wieczorem po godzinach pracy. O ile w 1911 roku w Stacjach porad bez rozdawnictwa poprawa w chorobie powodowała prawie zawsze przerwę w odwiedzaniu, o tyle obecnie udawało się nam zachować klientów na czas dłuższy, nawet w okresie zdrowia. Mieliśmy znaczną przewagę dzieci żydów; robotnicy chrześcijanie mniej dbali i nie korzystali z „Kropli", tak jak należało. Przy jednej z fabryk tutejszych (Allart, Rousseau et Cie) urządzono żłobek na dwanaście łóżeczek dla dzieci robotnic karmiących piersią. Żłobek nie miał powodzenia, chociaż administracja godziła się na to, by robotnice odchodziły o umówionych godzinach dla nakarmienia dziecka. Pomimo tego udogodnienia robotnice nie korzystały ze żłobka i „Kro-

pla" była zmuszona go zwinąć z braku kandydatek.

Przy rozdawnictwie mleka sterylizowanego wynik działalności „Kropli" był na ogół pomyślny: dzieci przeważnie przybierały na wadze, zaburzenia narządów trawienia przebiegały pomyślnie, a w razach przypadkowego braku i stosowania mleka innego, matki stwierdzały natychmiastowy wpływ ujemny.

W okresie sprawozdawczym fundusze „Kropli" stanowiły: składki, ofiary, dochody z zabaw i widowisk oraz odsetki od kapitału żelaznego 1000 rubli z legatu Anieli z Maybaumów i Haliny Szyffer.

„Kropal Mleka" brała udział w wystawie Przyrodniczo-Lekarskiej we Lwowie 1907 roku, na której otrzymała dyplom honorowy; na wystawie „Dziecko" w Wilnie w 1907 r. i na wielkiej wystawie w Częstochowie w 1909 roku, na których przyznano instytucji medale złote.

Łata 1914, 1915, 1916.

Dodatnie wyniki otrzymane przy stosowaniu mleka wyjałowionego z majątku Pratów, zachęcały do rozszerzenia działalności naszej instytucji. Zarówno liczba dzieci, korzystających z porad lekarskich, w roku 1914, jak i ilość wydawanego mleka w porównaniu z rokiem poprzedzającym wybitnie się zwiększały. Równie dodatnio układała się sprawa funduszów „Kropli Mleka". Ofiary wpływały, podanie o zapomogę z funduszów miejskich miało wszelkie widoki urzeczywistnienia, na 1 listopada był wyznaczony „Dzień Kropli Mleka", w dalszej perspektywie wyłaniała się wystawa „Dziecko". Powstało nowe rozdawnictwo „Kropli" na Bałutach, w tej najbiedniejszej dzielnicy miasta. Wszystkie plany nasze pokrzyżowane zostały przez wybuch wojny Europejskiej. „Kropla Mleka" znalazła się w trudnem położeniu. Liczne rzesze proletarjatu zostały nagle bez żywicieli, bez zasobów, a kasa „Kropli" pusta. Rozdawnictwu groziła zagłada, a wszak w takiej chwili opieka „Kropli" była bardziej potrzebna, niż kiedykolwiek! Pierwszą „wojenną" zapomogę dostał zarząd „Kropli Mleka" od Komitetu Obywatelskiego i pracował dalej z energją wzmożoną.

Rozdawnictwo mleka wyjałowionego okazało się za drogie; zostaliśmy zmuszeni do rozdawania mleka surowego, rezerwując sobie rozdawnictwo mleka wyjałowionego w przypadkach wskazania specjalnego. Mleko rozdawano w 3-ch miejscach. W lokalu głów-

nym (ul. Piotrkowska Nr. 103) utrzymano rozdawnictwo płatne, po cenie zniżonej, mleka wyjałowionego. Na Placowej 7 i Zgierskiej 15 ześrodkowano rozdawnictwo bezpłatne mleka w części wyjałowionego, w części surowego pełnego. W pierwszych dniach października przerwa w komunikacji z Przatowem spowodowała brak mleka wyjałowionego.

Przyszły dni walk pod Łodzią, dowóz mleka ustał; w tych ciężkich czasach zamiast mleka rozdawaliśmy bezpłatnie kaszę i cukier. Kilka cyfr poniższych zilustruje dokładnie naszą działalność. Z porad i rozdawnictwa „Kropli Mleka" korzystało w pierwszym kwartale w roku 1914 dzieci 243, w drugim kwartale 415, w kwartałach trzecim i czwartym dzieci było od 468 do 810. W pierwszym półroczu znaczna większość dzieci przybierała na wadze, pomimo że przeważnie były to dzieci chore. Mleka wydano ogółem 33,748 litrów, z czego bezpłatnie 12,669 w 32,553 butelkach. Wobec tego, że matki użalały się, że starsze dzieci żadnej strawy w domu nie mają, urządzona została kuchnia dla dzieci starszych przy ul. Piotrkowskiej 175. Kuchnię uruchomiono 10 września 1914 r. Początkowo dzieci jadały na miejscu, później jednak ze zwiększeniem się ich liczby ze względu na brak miejsca obiady wydawano do domu. Na obiad dawano kartoflankę, grochówkę, barszcz w ilości pół litra na porcję, do dnia 29 listopada dodawano chleb do obiadu, później z braku chleba zaczęto wydawać obiady bez chleba. W czasie od 10 września do końca roku wydano 9980 obiadów. Uznając, że rozdawnictwo kaszy absolutnie nie odpowiada zadaniom

Przychodnia I. „Kropli Mleka", Piotrkowska 103.

2.

„Kropli", zarząd szukał drogi do przywrócenia rozdawnictwa mleka. Z urządzeń w Przatowie, które bitwy tam się toczące zniszczyły, nie można było korzystać. Projekty były różne: przez czas pewien nosiliśmy się z zamiarem nabycia kóz i rozdawać mleko kozie — względy jednak natury technicznej, a głównie drożyzna kóz, stanęły na przeszkodzie urzeczywistnienia tej myśli Później zamierzano nabyć pewną ilość krów, które zobowiązał się umieścić u siebie jeden z obywateli ziemskich i dostarczać nam mleka, i to jednak nie doszło do skutku. Wreszcie w maju roku 1915 zapewniliśmy sobie stałą dostawę mleka z Mleczarni Ziemiańskiej, od p. Dargiewicza z Poddębic i z innych źródeł. W dniu 27 maja 1915 roku wznowiliśmy rozdawnictwo mleka. Niepewna sytuacja co do zaopatrywania na przyszłość „Kropli" w mleko świeże skłoniła nas do poczynienia starań o mleko skondensowane.

Zwróciliśmy się za poradą prof. Szymona Askenazego do Komitetu Polskiego w Vevey i dzięki poparciu Mistrza Henryka Sienkiewicza i Mec. Antoniego Osuchowskiego, otrzymaliśmy w darze wagon mleka zgęszczonego, który nadszedł do Łodzi dnia 12 lipca 1915 r. Był to wogóle pierwszy transport mleka wysłany ze Szwajcarji do Polski.

Narazie dostawa mleka świeżego pokrywała nasze zapotrzebowanie, tak, że z daru zaczęliśmy korzystać dopiero w październiku roku 1915. Mączką Nestle'a, którą nabywaliśmy za cenę cła od władz okupacyjnych, uzupełnialiśmy rozdawnictwo mleka. W roku 1915 rozdaliśmy 20,109 funtów kaszy, 32,974 litrów mleka świeżego; 4573 puszek mle-

ka zgęszczonego; 29 puszek mączki Nestle'a. Dla pobudzenia matek do przestrzegania czystości zaczęliśmy rozdawać mydło. W czasach normalnych wydawaliśmy mleko dzieciom do roku, zaprzestawaliśmy, gdy dziecko dochodziło do 2-ch lat. Ze względów na trudne warunki rozszerzyliśmy na jesieni te granice, wydając mleko dzieciom do lat 2-ch. W grudniu r. 1915 Sekcja Kobiet Chrześcijańskich rozpoczęła rozdawnictwo mleka zgęszczonego dzeciom do 1½ roku. Wobec tego znów obniżyliśmy wiek prekluzyjny, a to dla dwóch względów: po pierwsze, by dziecko ponad 1½ roku nie korzystało z 2-ch rozdawnictw, po drugie, by na miejsce dzieci przyjętych przez Sekcję Kobiet Chrześcijańskich przyjąć inne dzieci młodsze i w ten sposób rozszerzyć naszą działalność. Z tego obniżenia wieku prekluzyjnego wyłączyliśmy dzieci żydowskie, a to dlatego, że nie mieliśmy ich komu przekazać dla dalszego zaopatrywania w mleko. Sekcja kobiet wyznania mojżeszowego powstała później. Od czerwca roku 1916 rozdawaliśmy mleko w 2-ch miejscach: w lokalu głównym przy ul. Piotrkowskiej 103 oraz w filji przy ul. Zgierskiej 15. Kuchnia „Kropli Mleka" była czynna w lokalu przy ulicy Piotrkowskiej 175. W ciągu czasu od 10 września 1914 roku do 31 grudnia 1915 r. wydano 38,870 obiadów, z czego do 1 stycznia roku 1915 — 9980. Objęliśmy w tym czasie również opiekę nad matką w okresie przedporodowym. Dzięki staraniom „Kropli Mleka" został ponownie otwarty w roku 1915 przytułek dla rodzących przy ul. Franciszkańskiej 58, oraz rozszerzony o 5 miejsc przytułek przy ul. Dzielnej 52. „Kropla Mleka" ofiarowała na

ten cel 5 łóżek, a Sekcja Sanitarno-Szpitalna Głównego Komitetu Obywatelskiego — pościel. Prócz tego zajęła się „Kropla Mleka" sprawą zaopatrzenia dzieci w ciepłe sukienki. Panie podjęły się zbierania materjałów i uszyły sukienki, które rozdano na gwiazdkę. W końcu roku społeczeństwo wykazało znaczne zainteresowanie się „Kroplą Mleka". Dnia 23 listopada 1915 roku odbyło się posiedzenie z udziałem kilku doproszonych osób, na którem zadecydowano:

I — otworzyć filję w okolicy Górnego Rynku (lokal, opał i światło zaofiarowała fabryka Gayera);

II — zwrócić się do znanego działacza społecznego ks. patrona, kanonika Albrechta i do p. Grzybowskiej w celu wystarania się o mleko i fundusze dla rozszerzenia działalności „Kropli".

Dnia 25 grudnia r. 1915 odbyło się walne zgromadzenie pod przewodnictwem ks. Albrechta, na którem uznano za niezbędne rozszerzenie działalności „Kropli Mleka" przez kilka nowych rozdawnictw w różnych dzielnicach miasta. Rozdawnictwo III w fabryce Geyera, rozpoczęło czynność 13-go grudnia 1915 roku. W roku 1916 „Kropla Mleka" była czynna w 3-ch rozdawnictwach: przy ul. Piotrkowskiej 103, przy ul. Zgierskiej 15 i w fabryce Geyera, Piotrkowska 282, rozdawaliśmy mleko krowie, mleko zgęszczone, oraz mączkę Nestle'a. Nasza kuchnia dla dzieci była czynna przy ul. Piotrkowskiej 175. Ogólna liczba dzieci, korzystających z mleka, wynosiła 1155; obiady otrzymywało 90 dzieci. Potrzeby miasta znacznie przewyższały ramy

naszej działalności: stale przeto dążyliśmy do rozszerzenia instytucji. W końcu lutego roku 1916 uruchomiona została „Kropla" IV na Radogoszczu (ul. Zgierska 130), w marcu roku 1916 „Kropla" V na Widzewie (Rokicińska 41). Ilość dzieci dochodziła do 1857, mleka normalnego wydano 10,432 litry, mleka zgęszczonego 1966 puszek. Prócz tego w dalszym ciągu wydawaliśmy obiady z kuchni własnej aż do połowy kwietnia, kiedy kuchnia została z powodu małej wydajności zlikwidowana, a obiady zakupywane w kuchniach Komisji Międzyzwiązkowej Stow. Rob. Chrześc., dokąd kierowaliśmy matki, które karmiły wyłącznie piersią. W kwietniu roku 1916 zaczęto kołatać do „Kropli" o otworzenie nowego rozdawnictwa na Bałutach, w okolicach ul. Brzezińskiej. Konieczność liczenia się z funduszami oraz fakt, że w północnej części miasta istniało rozdawnictwo przy Zgierskiej 15, powstrzymywały powstanie drugiego rozdawnictwa w tej dzielnicy. Dopiero w czerwcu r. 1916 na skutek zapewnienia bezpłatnego lokalu przy ulicy Rybnej 10, postanowiliśmy otworzyć rozdawnictwo VI-te, w zmniejszonym jednak zakresie, bo tylko na 100 dzieci.

Dążąc stale do tego, aby przejść w lecie do rozdawnictwa wyłącznie mleka krowiego, jednocześnie czyniliśmy starania o zapewnienie sobie mleka zgęszczonego na zimę. W czerwcu przerwaliśmy rozdawnictwo mleka zgęszczonego i pozostawili skromny zapas mleka z daru Sienkiewicza, jako rezerwę na wypadek wyczerpania się funduszów, lub niemożliwości otrzymywania mleka skondensowanego. Mleko wydawaliśmy dzieciom do 18 miesięcy, gdy jednak Sekcja Kobiet zaprzesta-

ła rozdawnictwa mleka, ponownie rozszerzyliśmy granicę wieku, powracając do dawnego prekluzyjnego terminu lat 2. W kwietniu zakiełkowała w Komisji Międzyzwiązkowej Stowarzyszenia Robotników Chrześc. myśl urządzenia kuchni kleikowej dla dzieci. Zarząd „Kropli Mleka", opierając się na zdaniu lekarzy, że kleiki stanowią skuteczny lek przy zaburzeniach trawiennych niemowląt, a w razie czasowego braku mleka ochronią dzieci od śmierci głodowej, gorąco tę myśl poparł. W maju rozpoczęła rozdawnictwo I-sza kleikarnia przy ul. Pomorskiej 14. Porcja ½-litrowa kosztowała 2 grosze. Kleiki zdobyły sobie dużą wziętość, i wkrótce została otwarta II-ga kleikarnia przy ulicy Kilińskiego Nr. 234.

Ponieważ Komisja Międzyzwiązkowa zasilała fundusze „Kropli" stałą miesięczną zapomogą, zarząd uważał za słuszne zaproponować przydzielenie do poszczególnych rozdawnictw przedstawicieli związków robotniczych, dla bliższego zapoznania się z działalnością i dla kontroli klienteli „Kropli". Praca delegatek związków okazała się pożyteczna.

„Kropla Mleka" rozdała w ciągu roku 1916 (od maja) 46,400 porcyj kleików i to przeważnie dzieciom starszym nad 18 miesięcy, dzieci młodsze otrzymywały mleko. Ciągły brak funduszów przy znacznych, a w dużej mierze niezaspakajanych potrzebach, zmuszał do oszczędności pomimo, że uznawaliśmy zasadniczo jej nieracjonalność. Ze względów oszczędnościowych byliśmy zmuszeni ponownie ograniczyć wiek dzieci dla rozdawnictwa mleka z 24 miesięcy do 18 i wprowadzić dla dzieci starszych rozdawnictwo kleiku. Tem się tłumaczy taka wielka, jak na „Kroplę

Mleka" ilość rozdawanych kleików. Z tych samych względów zaczęliśmy w październiku czerpać z resztek naszego zapasu mleka zgęszczonego. Horoskopy dla „Kropli" były nader smutne: groziło ograniczenie działalności i zwinięcie nowootwartych rozdawnictw. Nieoczekiwana pomoc zjawiła się w listopadzie: przyjechał przedstawiciel fundacji Rockefellera i ofiarował Łodzi 15 tonn mleka miesięcznie. Zawiązany w celu rozdawnictwa tego mleka Komitet Rockefellerowski pod zarządem Głównej Rady Opiekuńczej wyznaczył dla „Kropli Mleka" 300 skrzynek, t. j. 14,000 puszek miesięcznie. Tą ilością mogliśmy obdzielić przeszło 2000 dzieci, ponieważ jednak niepewna sytuacja polityczna napełniała nas troską o przyszłość i stałość tych nowych podwalin naszej instytucji, rozpoczęliśmy bardzo oględnie powiększać liczbę dzieci, otrzymujących mleko zgęszczone; dla dzieci zaś do sześciu miesięcy kupowaliśmy mleko krowie. Wszystkie rozdawnictwa były w tym okresie pod stałą opieką lekarską. Lekarze określali ilość mleka, potrzebnego dla każdego dziecka, i dokonywali stałych obserwacyj nad dziećmi; udzielali porad w zakresie odżywiania i higjeny dziecka, a w przypadkach chorobowych kierowali dzieci do szpitali lub ambulatorjów; mleko krowie poddawane często badaniom chemiczno-bakterjologicznym i wydawano je w stanie przegotowanym. Mleko zgęszczone wydawano już rozcieńczone: jedna część mleka na cztery do pięciu części wody. Zdrowotność wśród dzieci, żywionych mlekiem kondensowanym, była naogół niezbyt pomyślna. Dzieci przybierały mniej na wadze niż w latach ubiegłych, a wiele dzieci

Przychodnia II. „Kropli Mleka", Aleja 1-go Maja 22.

3.

nie przybierało wcale. Częściowo działo się to dlatego, że mleko, które wydawała „Kropla" dla jednego dziecka, dzieliły matki między kilkoro dzieci, dla których im brało pożywienia. W przeważnej jednak liczbie wypadków wpływały ujemnie na rozwój dzieci złe warunki ogólne.

Lata 1917, 1918.

Działalność „Kropli Mleka" *w latach 1917 i 1918* była znów pod znakiem wojny. Przedewszystkiem byliśmy zmuszeni dbać o dostarczenie jaknajwiększej ilości dzieci możności przetrwania i doczekania normalnych czasów. Główną naszą troską było zdobycie dostatecznej ilości mleka, zwłaszcza w miesiącach początkowych i końcowych roku, gdy wydajność krów znacznie się zmniejszała. W okresie niesłychanego zubożenia kraju zaopatrywanie w mleko niemowląt było dziełem wielkiej wagi, pociągało za sobą jednak koszty bardzo znaczne, na które nie łatwo znaleźć było fundusze. Jednakże dzięki sympatji, jaką się nasza instytucja cieszyła zarówno u władz miejskich jak i instytucyj pomocy społecznej, fundusze zawsze udawało się zdobyć. Wogóle staraliśmy się w działalności naszej dostosowywać wydatki do potrzeb, nie zaś ograniczać się w stosunku do posiadanych funduszów, ufając, że społeczeństwo znajdzie zawsze zasoby pieniężne na sprawę tak ważną, jak ratownictwo dzieci. Jako dowód ofiarności notujemy z wdzięcznością hojny dar ś. p. Maksymiljana Wünsche'go, który zapisał „Kropli Mleka" pewną ilość papierów wartościowych — określonych bliżej w sprawozdaniu kasowem. Działalność nasza polegała na rozdawaniu mleka normalnego krowiego, zgęszczonego, mączki Nestle'a, fosfatyny oraz bonów na kleiki i obiady dla matek z Tanich Kuchen, a także obiadów dla dzieci z własnych kuchen, które w r. 1918 dla

dzieci starszych ponad 2 lata „Kropla" założyła z powodu następującego: ponieważ, jak wykazały dane statystyczne, w Łodzi największa śmiertelność panowała wśród dzieci między 2 a 4 rokiem życia, t. j. wśród takich, które już z „Kropli Mleka" nie korzystały, a których ochrony i schroniska, jako zbyt małych, nie przyjmowały, — były one bez opieki. Z łona zarządu „Kropli Mleka" wyszedł projekt zajęcia się właśnie temi dziećmi i postanowiono utworzyć dla nich specjalne kuchnie przy rozdawnictwach „Kropli". Projekt ten urzeczywistniono w lutym 1918 roku. Kuchen założono dwie, przy rozdawnictwie I-szym Piotrkowska 103 i przy rozd. VI-tym Brzezińska 88. Aby matkom z południowych dzielnic miasta ułatwić otrzymywanie obiadów dla dzieci, przewożono pewną liczbę porcyj z rozdawnictwa I-go do rozdawnictwa II-go. W kuchniach „Kropli Mleka" rozdawano dzieciom pożywne zupy, gotowane na mięsie lub na tłuszczu z dodatkiem kasz, jarzyn i kartofli, lub zupy mleczne. Pierwszeństwo do korzystania z naszych kuchen miały dzieci, które swego czasu znajdowały się pod opieką „Kropli", ale prócz nich przyjmowano także inne dzieci w wieku od 2 do 4 lat. Z kuchen korzystało w pierwszym miesiącu działalności 105 dzieci, w następnym już 315, odtąd liczba dzieci waha się między 315 a 375 na miesiąc. Produkty otrzymywaliśmy za pośrednictwem miejscowej Rady Opiekuńczej.

W roku 1918 „Kropla Mleka" przechodziła ciężkie przesilenie finansowe: wskutek zupełnego wyczerpania funduszów rezerwowych i zmniejszenia zapomóg: byliśmy zmuszeni od

15 sierpnia zredukować liczbę dzieci do 450, t. j. 75 w każdem rozdawnictwie. Wprawdzie już od 1 września, kiedy stan kasy się poprawił, liczbę dzieci w rozdawnictwach podwyższono do 900, czyli 150 w każdem rozdawnictwie; to jednak usunięcie choć czasowe przeszło 100 dzieci było dużą krzywdą, której mimowolnymi byliśmy sprawcami.

Przeciętna liczba porcyj wydanych w roku 1917 wynosiła 2557, a w roku 1918 — 2602 dziennie. Mleka normalnego krowiego wydano w roku 1917 ogółem 135,433 litry za sumę mk. 89,173, mleka zgęszczonego zużyto puszek 22,649, a w roku 1918 mleka normalnego krowiego wydano 158,574 litry za mk. 175,633, a puszek mleka zgęszczonego 7396. Widzimy, że ilość wydanego mleka krowiego uległa znacznemu podwyższeniu w roku 1918, natomiast w roku 1918 wydano o wiele mniej mleka zgęszczonego, ustawicznie bowiem dążyliśmy do dostarczenia dzieciom możliwie największej ilości mleka krowiego, jako najodpowiedniejszego i najbardziej wskazanego pokarmu. Mleko zgęszczone wydawaliśmy tylko na początku i w końcu roku, t. j. w porze, kiedy ilość normalnego mleka krowiego jest mniejsza. W miesiącach letnich, od maja w roku 1917, a od czerwca w 1918 do października włącznie mleka zgęszczonego nie dawaliśmy wcale. Prócz tego rozdawaliśmy mączkę Nestle'a, jednakże w nieznacznej ilości i w wypadkach specjalnej potrzeby. W roku 1917 wydaliśmy mączki Nestle'a 109, a w roku 1918 — 149 puszek. Bonów na obiady i kleiki wydano w roku 1918 o wiele mniej, niż w r. 1917, mianowicie w roku

1917 wydano 24,800 bonów na obiady i 65,161 bonów na kleiki, w roku 1918 zaś tylko 2900 bonów na obiady i 2600 bonów na kleiki. Wydatki „Kropli" były ze względu na rozrost instytucji, a szczególnie wskutek coraz wyższych cen produktów, w roku 1918 większe niż w r. 1917. Podczas, gdy przeciętny koszt żywienia jednego dziecka wynosił w roku 1917 mk. 6.87 na miesiąc, a koszt żywności wraz z kosztami administracji mk. 7.80, koszt żywienia dziecka w r. 1918 wynosił 11.49 mk., a ogólny miesięczny koszt 13.07 mk. W kuchni „Kropli" wynosił przeciętny koszt żywności dla jednego dziecka 7.26 mk., a koszt żywienia wraz z innemi dodatkami 9.76 miesięcznie.

Łata 1919-1920-1921.

W latach 1919-1920-1921 liczba dzieci wzrastała szybko: dożywiało się dzieci do lat 2-ch, przytem dzieci żołnierzy ochotników otrzymywały mleko bezpłatnie. W wysokim stopniu przyczynił się do rozwoju instytucji Amerykański Komitet Pomocy Dzieciom. Dzięki zapomogom pieniężnym i pomocy w materjałach „Kropla" przeprowadziła remont rozdawnictw i doprowadziła je pod względem higjenicznym do dobrego stanu. Towarzystwo „Society of Freinds" dostarczyło makuchy bawełniane, za które dostawaliśmy w zamian od właścicieli obór pewną ustaloną ilość mleka. Wyjewódzki Wydział Opieki Społecznej, w osobie p. naczelnika Jana Wojciechowskiego oraz Wojewódzki Urząd Zdrowia w osobie p. dr. Stanisława Skalskiego życzliwem swem stanowiskiem i pomocą przyczynili się również do realizacji celów instytucji; tak samo Samorząd Miejski w wydatnym stopniu dopomagał nam w pracy.

Bezpośrednio po zawarciu pokoju na zachodzie przyjechali do Polski przedstawiciele Czerwonego Krzyża Amerykańskiego i w Łodzi zainteresowali się gorąco „Kroplą Mleka". Specjalne instruktorki przydzielone do instytucji szkoliły nasz personel, wizytowały mieszkania, udzielały wskazówek i porad. W okresach świąt transporty bielizny i ubranek nadesłane z Ameryki rozdawały opiekunki stacji najbiedniejszym.

Przychodnia III. „Kropli Mleka“, Wólczańska 253.

4.

Lata 1922 do 1926.

Od roku 1922 „Kropla Mleka jest w okresie reorganizacji. Powoli od systemu filantropji i pomocy doraźnej, towarzystwo przechodziło do pracy programowej i racjonalnej gospodarki samowystarczalnej. Prace, prowadzone przed wojną, a tembardziej w okresie wielkiej wojny, mają charakter pomocy doraźnej. Dzisiaj, w czasach normalnych, cele się rozszerzyły: już nie filantropja, a celowo i naukowo prowadzona organizacja. „Kropla Mleka" dąży coraz intensywniej do zrealizowania postulatów powyższych.

Przychodnie.

I Piotrkowska 103.
II Aleja 1-go Maja 22.
III Wólczańska 253.
IV Zgierska 130.
V Sucha 2.
VI Kielma 17.

W sześciu przychodniach udziela się porad i rozdaje mleko. Przychodnie mieszczą się w lokalach wynajętych; nie zawsze odpowiadają potrzebom i warunkom higjenicznym. Ze względu jednak na ciężkie warunki mieszkaniowe, lepszych pomieszczeń nie zdołaliśmy uzyskać. Przychodnia składa się z kuchni, w której przygotowuje się mleko i mieszanki lecznicze, z poczekalni, oraz gabinetu lekarza. Urządzenie — wzorowane na otrzymanych modelach z Ameryki. Przychodnia prowadzi rejestrację niemowląt swej dzielnicy; (informacyj o narodzinach udziela-

ją: parafje, biuro statystyczne, zakłady położnicze). Higjenistka dokonywa wywiadów w jakich warunkach dziecko przyszło na świat, w jakich żyje i wychowuje się. Dane zapisuje na karcie indywidualnej. Bieliznę, sukienki dla dziecka, puder, mydło sprzedaje przychodnia za drobną opłatą. Na czele każdej przychodni stoi opiekunka honorowa i lekarz. Zadaniem opiekunki jest roztoczenie opieki nad każdą matką i niemowlęciem. Lekarz bada niemowlę, przepisuje odpowiedni pokarm, po dwóch do czterech tygodni niemowlę jest ponownie poddane badaniu i dieta, według potrzeby, zmieniona. Pozatem zadaniem lekarzy jest udzielenie matkom porad i wskazówek w zakresie ogólnego wychowania niemowlęcia.

Instytucja nie zna różnic wyznaniowych ani klasowych.

Od roku 1924 „Kropla Mleka" opiekuje się kobietami karmiącemi i ciężarnemi, odsiadującemi kary lub będącemi pod śledztwem. Do więzień regularnie dostarcza się mleka, otacza stałą opieką znajdujące się tam dzieci, urządza dla kobiet pogadanki o wychowaniu i odżywianiu niemowląt; co dwa tygodnie matki z więzień wraz z niemowlętami przychodzą do lekarza do przychodni „Kropli".

W latach dawniejszych korzystały z „Kropli" prawie wyłącznie niemowlęta ze sfer uboższych. W ostatnim roku zrozumiała i ludność zamożniejsza, jak pożyteczną może być dla niej ta instytucja i dziś coraz więcej matek inteligentnych do „Kropli" się zwraca.

Mleko i mieszanki lecznicze.

Mleko nabywa „Kropla Mleka" przeważnie w hurtowni mlecznej p. Jana Kozaneckiego, częściowo od p. Horodyńskiego z Wiskitna pod Łodzią, oraz od detalicznych dostawców. Mleko jest dostarczane o wczesnych godzinach rannych. Po nadejściu, mleko zostaje rozlane w butelki i podlega sterylizacji przy ciśnieniu normalnem.

Dążeniem „Kropli Mleka" jest, by mleko było wyjaławianie w pobliżu udoju, w tym celu Towarzystwo weszło w porozumienie ze Spółdzielnią Mleczarską „Topola Królewska", gdzie mleko będzie pasteuryzowane, chłodzone i w bańkich dostawiane do „Kropli".

Prócz mleka pełnego przeznaczonego dla niemowląt ponad sześć miesięcy i wydawanego w porcjach całodziennych, „Kropla" przygotowuje mleko w rozcieńczeniu 40 i 60% z domieszką 5% cukru dla niemowląt młodszych. Mleko znajduje się pod kontrolą Państwowego Urzędu Badania Żywności i bywa raz na miesiąc w terminach nieregularnych pobierane do badania. W kuchniach mlecznych sporządza się mieszanki odżywcze i lecznicze pod kierunkiem lekarza. Kuchnie mleczne zaopatrzone są w sterylizatory, w chłodnie i inne przybory niezbędne do przyrządzania mieszanek i sterylizowania mleka. O ile dopływ gazu dochodzi do danej stacji zamiast węglowych pieców urządzono palniki gazowe.

Poniżej, rodzaje mieszanek z podaniem składu ilościowego i jakościowego oraz wartości kalorycznej.

Nr.	Nazwa mieszanki i skład:	Ilość kalorji
1.	*Serwatka z mondaminą*	— 24
2.	*Maślanka z mondaminą*	— 46
3.	*Mleko białkowe podług Moll'a* oryginalne z 2 proc. cukru Soxleta	— 65
4.	*Mieszanka Anny Marji* (M. A. M.) pełne mleko z calc. lact. 1,5 proc. mondaminy, 3,2 proc. cukru	— 85
5.	*Zupa mączno-maślana* Czernego z 3 proc. mączki, 3 proc. masła, 7 proc. cukru, ½ mleka i ½ wody	— 100
6.	*Zupa Czernego na Moll'u:* 5 proc. masła, 5 proc. mąki, 7 proc. cukru, 100 gr. Moll'a	— —
7.	*Zupa Czernego na maślance:* 5 proc. masła, 5 proc. mąki, 7 proc. maślanki	— 82
8.	*Moro mleko:* 5 proc. masła, 5 proc. mąki, 7 proc. cukru, 100 gr. pełn. mleka	— 150
9.	*Moro papka:* 5 proc. masła, 7 proc. mąki, 7 proc. cukru, 100 gr. pełn. mleka	— 166
10.	*Dubo:* pełne mleko, 17 proc. cukru zwykłego	— 130
11.	*Sesquibo:* pełne mleko, 5 proc. cukru zwykłego, 5 procent Soxleta	— 105
12.	*Półmleko* z kleikiem ryżowym lub owsianym 5 proc. cukru	— 58
13.	⅔ *Mleko* z kleikiem ryżowym lub owsianym 5 proc. cukru	— —

Mieszanki zarówno odżywcze jak i lecznicze są wydawane za przepisem lekarzy, ordy-

nujących w „Kropli Mleka", jak i praktykujących na mieście.

Prócz mieszanek wyszczególnionych w wykazie powyższym kuchnia mleczna przy rozdawnictwie pierwszym przygotowuje również i mieszanki o innym składzie stosownie do przepisów lekarskich.

Higjenistki.

Bezpośredniemi pomocnicami lekarzy są higjenistki. Pierwsze higjenistki mamy do zawdzięczenia „Czerwonemu Krzyżowi Amerykańskiemu". Dzisiaj liczba higjenistek wciąż wzrasta, gdyż „Kropla Mleka" przy każdej stacji szkoli nowy ich zastęp. Higjenistki przygotowują pokarm dla dzieci, gotują mieszanki, a przedewszystkiem mają pod stałą opieką wszystkie dzieci zapisane w danej przychodni. Wizytują one mieszkania, udzielają porad i wskazówek matkom, starają się o umieszczenie dzieci chorych w szpitalach, niejednokrotnie uczą sprzątać izbę, kąpać i myć dzieci, pilnują, aby przepisy lekarzy były wykonane — są niejako instruktorami zdrowia, szerzą wśród ludzi zasady higjeny i czystości.

W godzinach przedwieczornych, zgromadzonym na stacjach matkom tłumaczą zadania „Kropli", kąpią niemowlęta, których w domu wykąpać nie można, uczą szyć i kroić sukienki i bieliznę. Wyniki swoich czynności w mieszkaniach matek, higjenistki umieszczają na specjalnych kartach wywiadowych.

Propaganda.

„Kropla Mleka" dążąc do roztoczenia opieki nad największą ilością niemowląt, po-

pularyzuje instytucję wśród szerokich warstw społeczeństwa. W lokalach publicznych, na ulicach, w tramwajach, we wszystkich fabrycznych portjerniach, na dworcach, są umieszczane plakaty i ogłoszenia.

Lekarze wygłaszają pogadanki, rozsyłają broszurki. Księża z ambon zachęcają do korzystania z „Kropli". Najlepszym czynnikiem reklamowym okazały się same matki, których dzieci lub młodsze rodzeństwo były klientami „Kropli", bo one roznoszą o instytucji wiadomości i kierują do nas najwięcej młodych matek.

Fundusze.

Dążeniem „Kropli Mleka" było uzyskanie z jednej strony samowystarczalności finansowej, a z drugiej nadanie instytucji charakteru samopomocy społecznej, a nie filantropji. Dlatego tylko w nielicznych wypadkach rozdawano mleko dzieciom darmo; w zasadzie pobierano za mleko opłatę.

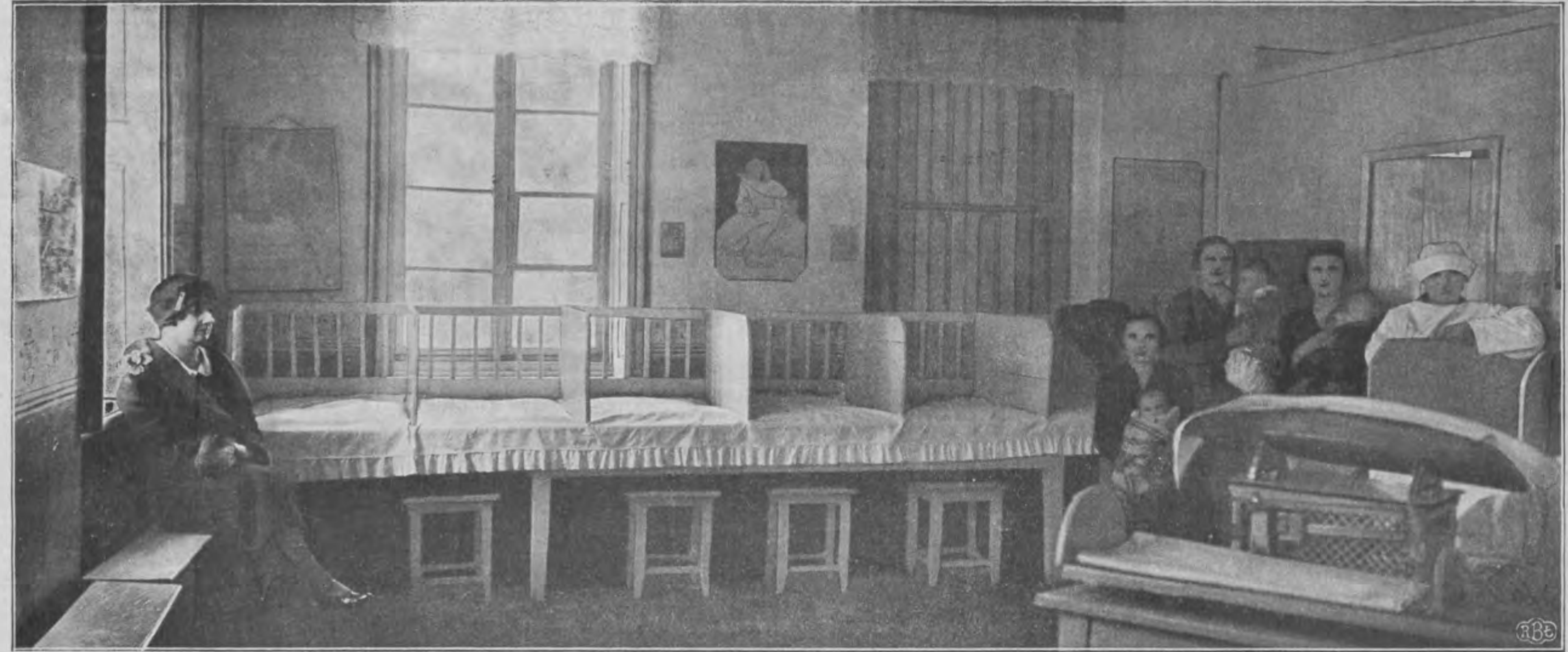
Opłaty były niższe od cen rynkowych, nie wliczano kosztów administracji, pomocy lekarskiej, świadczeń i t. p.

„Kropla Mleka" czerpała fundusze w latach 1918—1926 ze źródeł następujących:

1. Z opłat za mleko i mieszanki: za mleko płaciły matki z funduszów własnych, lub płacił za matki niezamożne Wydział Opieki Społecznej przy Magistracie, a za matki ubezpieczone Kasa Chorych.

2. Z zapomóg stałych Województwa i Magistratu oraz zapomóg doraźnych.

3. Ze składek członkowskich (naogół nielicznych).

Przychodnia IV. „Kropli Mleka“, Zgierska 130.

4. Z ofiar (w niektórych latach dość znacznych) pokaźną sumę przyniosły datki, otrzymywane w odpowiedzi na listy wysyłane pod adresem nowonarodzonego dziecka w domu zamożnym. List taki brzmi:

Łódź, data Twoich narodzin.

Dzień dobry, dziecino! Jak się masz? U nas chłodno i głodno. Mamusia martwi się, bo nie ma mnie czem nakarmić, ani w co przyodziać... Kto wie, czy będę mógł pozostać na ziemi...

Przyjmij na pamiątkę załączony upominek, bransoletkę z napisem „Kropla Mleka", i opowiedz o mnie swej mamusi, — powiedz, że w izbie pusto i smutno i poproś, żeby, pieszcząc cię, myślała o mnie takim samym jak i Ty maleńkim z „Kropli Mleka".

5. Z imprez dochodowych, o które Zarząd „Kropli Mleka" zabiegał usilnie i które urządzał co rocznie po kilka razy, bo był to w niektórych latach jedyny środek do zasilenia pustej szkatuły.

Pomysły były w wielu wypadkach pospolite, a więc zbierano na ulicach, urządzano podwieczorki, zakupywano przedstawienia w kinach itp., ale czesto Zarząd omijał drogę najmniejszego oporu i starał się o pozyskanie pieniędzy, dając wzamian imprezy artystyczne i kulturalne. Urządzono między innymi:

Koncert symfoniczny pod dyr. Zygmunta Noskowskiego, na którym po raz pierwszy na prowincji odegrano „Step".

Koncert symfoniczny pod dyr. Rogowskiego, na którym pierwszy raz odegrano jego symfonję.

Koncert symfoniczny pod dyr. Tadeusza Mazurkiewicza.

Oratorjum Rossiniego „Stabat Mater Doloroza" pod dyr. Tauziga.

Przedstawienie teatralne „Nora" z udziałem Wandy Siemaszkowej.

Raut-koncert z udziałem Mieczysławy Ćwiklińskiej.

Przedstawienie trupy francuskiej p. Zwiefla, na którem odegrano „Le malade imaginaire" Moliera.

Teatr „Kukiełek" Gruberskiego.

Zamierzenia na rok 1927.

Rozpoczynając działalność w roku 1927 Towarzystwo „Kropla Mleka" stawia sobie za główne zadanie roztoczyć opiekę lekarską i higjeniczną na jak największą ilość niemowląt, skupić wokoło siebie zarówno matki ubogie jak i zamożne. Jak wykazują załączone tablice koszt personelu higjenicznego, podniósł się już w 1926 roku znacznie, a ilość przyjęć lekarskich wzrosła. W tym kierunku „Kropla Mleka" zamierza rozwijać dalszą działalność.

Hasłem „Kropli" jest: „Matko, karm własną piersią, czuwaj nad dzieckiem, dbaj o czystość, porzuć przesądy, ufaj lekarzowi, słuchaj higjenistki. Mleko i wszelkie odżywki podawaj dziecku tylko za wskazaniem lekarza".

Liczba Stacji Opieki „Kropli Mleka" musi być zdwojona, by ich nie brakowało w żadnej dzielnicy; stacje powinny być urządzone na wzór tej, jaką otworzono w roku 1926 przy ul. Kielma 17, gdzie latem

w ogródku przylegającym do Stacji dzieci mają możność używania słonecznych kąpieli, i gdzie jest instalowana lampa kwarcowa. Przedewszystkiem musi być otwarta nowa Stacja w dzielnicy południowo-wschodniej, zamieszkałej gęsto przez ludność robotniczą. Fundusze na uruchomienie tej stacji mamy zapewnione od Wojewódzkiego Wydziału Pracy i Opieki Społecznej.

Dalszym projektem „Kropli Mleka" jest urządzenie wystawy „Dziecko" w celu zobrazowania tego, co dotychczas zostało poczynione w zakresie opieki nad dzieckiem i w jakim kierunku iść należy. Projekt ten powstał już w roku 1914 — wznowiony 1926 r. W łaskawie udzielonej małej sali Rady Miejskiej pod przewodnictwem Jego Ekscelencji Ks. Biskupa Tymienieckiego odbyło się pierwsze organizacyjne zebranie. Na prezesów honorowych wystawy wybrano: Jego Ekscelencję Ks. Biskupa Tymienieckiego, Wojewodę Darowskiego, Prezesa Rady Miejskiej Bolesława Fichnę i Prezydenta Marjana Cynarskiego. Z powodu urządzanej w Warszawie wystawy Sanitarno - Higjenicznej, projekt nasz uległ znowu odroczeniu, ale mamy nadzieję, że go będziemy mogli urzeczywistnić, tembardziej, że miasto przyrzekło udzielić jako teren wystawy nadający się na to znakomicie, park Staszica. Wystawa ma być wszechpolską, objąć wszelkie okresy życia dziecka, od narodzin do wieku szkolnego. W szkicu program Wystawy przedstawia się, jak następuje:

Sekcja I. Opieka nad matką w okresie ciąży:

a. Opieka nad kobietą ciężarną w jej mieszkaniu.

b. Poradnie dla ciężarnych.
c. Przytułki i zakłady położnicze.
d. Wykłady, pogadanki, odezwy, broszury, wydawnictwa.

Sekcja II. Opieka nad niemowlęciem:

a. Opieka otwarta:
1 — poradnie dla matek i niemowląt.
2 — „Kropla Mleka".
b. Opieka półotwarta:
1 — Żłobki przy fabrykach i zakł. przemysłowych.
2 — Żłobki prywatne.
c. Opieka zamknięta:
1 — Żłobki stałe.
d. Akcja zapobiegawcza przeciw chorobom zakaźnym drogą szczepień ochronnych.

Sekcja III. Opieka nad niemowlęciem w chorobie:

a. Szpitale.
b. Poradnie.
c. Miejscowości kuracyjne i stacje klimatyczne lądowe i morskie.

Sekcja IV. Opieka nad dzieckiem w wieku przedszkolnym:

a. Opieka otwarta.
1 — Kuchnie dla dzieci.
b. Opieka półotwarta:
1 — Ochrony.
2 — Szkoły freblowskie.
3 — Ogródki dziecięce.
c. Opieka zamknięta:
1 — Sierocińce.

DZIAŁ MLECZARSKI.

a. Sekcja gospodarstwa mlecznego.
b. Sekcja preparatów odżywczych dla dzieci.
c. Sekcja maszyn i przyborów do przetwarzania i ulepszania mleka.

DZIAŁ DOCHODOWY.

a. Kioski: książek, odzieży, mebli, zabawek.
b. Atrakcje rozrywkowe w czasie wystawy:
   1 — Na terenie wystawy.
   2 — Poza terenem wystawy.
   3 — Przedstawienia teatralne, wystawa portretu dziecka, portrety fotograficzne, wystawy prac dzieci wieku przedszkolnego, koncerty.
c. Konkursy.

STATUT
Towarzystwa „Kropla Mleka" w Łodzi.

„Kropla Mleka" istnieje w Łodzi od 1904 roku, założona przez d-ra Stanisława Serkowskiego i d-ra Józefa Maybauma-Marzyńskiego, jako sekcja Warszawskiego Towarzystwa Higjenicznego. Działa od 1918 roku jako instytucja samodzielna pod nazwą „Kropla Mleka" w Łodzi.

I. Cel i opieka nad niemowlęciem.

§ 1 — *opieka zupełna* nad niemowlęciem pozbawionem opieki rodzicielskiej, nad sierotami, podrzutkami, dziećmi nieślubnemi.

§ 2 — *opieka częściowa* pod względem wychowawczym i lekarskim nad dziećmi na „garnuszku" i na „mamce" we wszelkich zakładach, gdzie się niemowlęta znajdują i we wszystkich zakładach pracy, w których pracują kobiety, matki niemowląt.

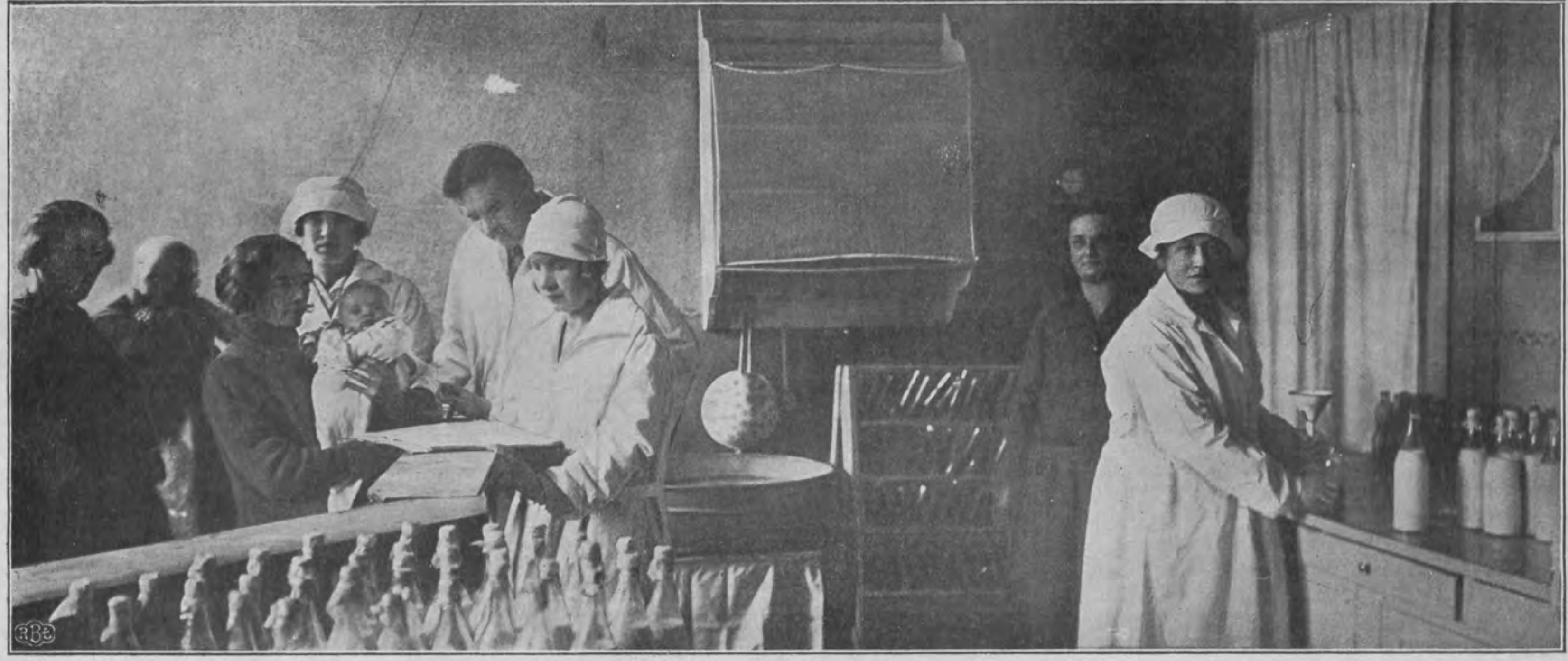
§ 3 — *opieka uzupełniająca* pod względem higieniczno-lekarskim i wychowawczym opiekę rodziców.

II. Opieka nad matką ciężarną i karmiącą.

§ 1 — *opieka w domu,*

§ 2 — *opieka w przytułku i zakładzie położniczym.*

Dla osiągnięcia zadań powyższych Towarzystwo organizuje: 1 — prowadzi ewidencje matek ciężarnych oraz niemowląt, 2 — pro-

Przychodnia V. „Kropli Mleka", Sucha 2.

paguje zasady higjeny ciąży, porodu, racjonalnego wychowania dziecka, 3 — tworzy stacje opieki nad matką i dzieckiem z poradą lekarską w zakresie żywienia niemowląt, 4 — urządza żłobki dla niemowląt, 5 — urządza przytułki dla matek ciężarnych, 6 — dostarcza mleka dla niemowląt i mieszanki lecznicze, 7 — zaopatruje matkę podczas ciąży i karmienia w żywność, 8 — dostarcza odzieży i mydła, 9 — zawiera ubezpieczenia niemowląt w Towarzystwach ubezpieczeniowych na okres przedszkolny, 10 — wyznacza nagrody za wzorowe żywienie niemowląt, 11 — organizuje kursy, kształcące personel dla instytucji, opiekujących się dziećmi, 12 — wydaje broszury, pouczające matki, urządza odczyty, wystawy itp. itp. itp.

III. Prawa i przywileje Towarzystwa.

Towarzystwo „Kropla Mleka" w Łodzi obejmuje swą działalnością miasto i przedmieścia. Nazwa „Kropla Mleka" przysługuje wyłącznie temu Towarzystwu i może być umieszczona na godle Towarzystwa, pieczęciach, żetonach, napisach itp. itp.

Towarzystwo jako osoba prawna może nabywać, posiadać, zbywać wszelki majątek ruchomy i nieruchomy i wogóle wykonywać wszelkie czynności prawne.

IV. Członkowie Towarzystwa.

a) Członkami Towarzystwa mogą być osoby pełnoletnie fizyczne obojga płci oraz osoby prawne. Członkowie dzielą się na:

1 — honorowych,

2 — zwyczajnych.

Oprócz tego Towarzystwo ma prawo przyjmowania jako organizacje autonomiczne na

członków, związki młodzieży, oraz inne zrzeszenia, mające za zadanie współdziałanie z zadaniami i pracami Towarzystwa.

b) Członkami honorowymi na wniosek Zarządu mogą być osoby, mianowane przez walne zebranie ⅔ głosów za wybitne zasługi dla Towarzystwa.

c) Członkowie zwyczajni opłacają składki roczne, ustalone na poszczególne okresy czasu przez ogólne zebranie. Wysokość składki wynosi 50 gr. miesięcznie, na które wydaje się kwity.

d) Członkiem zwyczajnym może być też osoba nie opłacająca składki, oddająca natomiast Towarzystwu usługi swą pracą osobistą, według uznania zarządu.

V. Naczelne władze.

a) — walne zgromadzenie,

b) — Zarząd,

c) — Komisja rewizyjna,

d) — uzupełnienie Zarządu następuje przez wstąpienie następnego kandydata z największą ilością głosów z listy wybranych na walnem zgromadzeniu.

a) Walne Zgromadzenia.

1. Walne zgromadzenie zwyczajne odbywa się raz na rok. O terminie Zarząd ogłasza w pismach na 15 dni przed terminem i zawiadamia władze. Terminy podaje się dwa; drugi bez względu na ilość przybyłych jest prawomocny. Oprócz daty, godziny i miejsca winien być zamieszczony porządek dzienny obrad. Na walnem zgromadzeniu winne być rozważane tylko te sprawy, które były zamieszczone na porządku dziennym obrad.

Inne wnioski mogą być rozpatrzone o ile wpłyną do Zarządu na piśmie na pięć dni przed zebraniem.

2 — Walne zgromadzenie zagaja prezes Towarzystwa lub jego zastępca, poczem następuje wybór przewodniczącego zebrania, dwóch asesorów i sekretarza. Protokół powinien być podpisany przez przewodniczącego zebrania, asesorów i sekretarza. Należycie zwołane zgromadzenie bez względu na liczbę obecnych jest zdolne do uchwał.

3 — Do walnego zgromadzenia należy:

a) wybór 24 członków Zarządu — Komisji rewizyjnej i mianowanie członków honorowych,

b) rozpatrzenie i zatwierdzenie rocznego sprawozdania oraz preliminarza wydatków,

c) podział dochodów na fundusz obrotowy i rezerwowy,

d) wyznaczenie sum na fundusze specjalne,

e) wszystkie sprawy przekraczające kompetencje Zarządu.

4 — Uchwały walnego zgromadzenia zapadają prostą większością głosów, z wyjątkiem:

a) zmiany statutu,

b) likwidacji Towarzystwa,

c) podjęcia funduszu rezerwowego,

d) wybory członków honorowych.

Sprawy te muszą uzyskać ⅔ głosów.

b) Zarząd.

Na ogólnem dorocznem zebraniu Zarząd wybiera ze swego łona na przeciąg jednego roku prezesa, 2 wiceprezesów, sekretarza Za-

rządu, jego zastępcę i skarbnika. Posiedzenia Zarządu są ważne w obecności nie mniej niż trzech członków.

c) Komisja Rewizyjna.

Komisja rewizyjna składa się z trzech członków, wybieranych co rok przez walne zgromadzenie. Komisja rewizyjna prowadzi stale kontrolę i rewizję majątku, ksiąg i dokumentów Towarzystwa oraz sprawdza bilanse i sprawozdania, składane ogólnemu zebraniu wraz z odnośnemi wnioskami.

VI. Walne Zgromadzenie Nadzwyczajne.

Walne Zgromadzenie Nadzwyczajne zwołuje Zarząd w miarę potrzeby według uznania własnego, na żądanie komisji rewizyjnej lub na żądanie co najmniej ⅓ członków Towarzystwa.

VII. Majątek Towarzystwa.

Na fundusze Towarzystwa składają się:

1 — składki od 50 gr.,

2 — ofiary w gotowiźnie i w naturze,

3 — zapisy i darowizny,

4 — wpływy z kwest i loteryj, odczytów, wydawnictw, wystaw i zabaw wszelkiego rodzaju itp. itp.,

5 — odsetki od kapitału,

6 — zasiłki rządowe i samorządowe,

7 — wpływy z opłat specjalnych od widowisk, wyścigów itp.

Fundusze dzielą się na obrotowe, rezerwowe i specjalne. Fundusz specjalny powstaje z zapisów i darów przeznaczonych na specjalne cele przez ofiarodawców wymienione, jak też i z funduszów Towarzystwa, przeznaczonych na to uchwałą walnego zgromadzenia.

VIII. Likwidacja.

W razie konieczności zwinięcia Towarzystwa cały majątek ruchomy i nieruchomy przechodzi na własność jednej lub kilku instytucyj, działających na terenie m. Łodzi w zakresie opieki nad dzieckiem, podług uchwały zgromadzenia walnego.

Założyciele Tow. „Kropli Mleka":

Fichnowa Stanisława,
Marzyńska Stefanja,
Prechner Zdzisław dr.,
Racięcki Józef inż.,
Szamowska Olga.

Statut Towarzystwa „Kropla Mleka" został zatwierdzony przez Urząd Wojewódzki w Łodzi w dniu 14 grudnia 1926 r.

Poniżej wzór godła Kropli Mleka" wykonany przez p. Zdzisława Pugeta, odznaczony na konkursie zorganizownym na życzenie Towarzystwa „Kropli Mleka" przez Związek Słuchaczów Architektury Politechniki w Warszawie.

Zarząd Towarzystwa „Kropli Mleka" w r. 1926 stanowili p.p.:

Adamski Władysław, ławnik
Buszowa Irena
Fichnowa Stanisława, wiceprzewodnicząca
Groszkowska Janina, wiceprzewodnicząca
Hirszbergowa Stefania
Jaszczołtowa Wanda
Kaizerbrechtowa Janina
Kopczyńska Dyoniza
Krotowska Adela
Krychowski, prokurator
Lisowska Zuzanna
Marzyńska Stefania, przewodnicząca
Marzyński Józef dr.
Mogilnicki Tadeusz dr.
Nadolski Wiktor ks. pref.
Neumarkowa Róża
Polakowska Alicja
Prechner Zdzisław dr., skarbnik
Rosicka Hanna
Rimlerowa Irena
Skalska Karolina
Skalski Zdzisław dr.
Sznekowa Marja
Zienkiewicz, sędzia

Lekarze, którzy ordynowali na stacjach opieki „Kropli Mleka" od założenia do chwili obecnej:

Garlicka Zofja, Gundlach Ludwik, Gromski Marceli, Herszfinkiel Jerzy, Iwaszkiewicz Leopold, Jasiński Wacław, Kapłański Juljusz, Lipiński Klemens, Lewy Rachela, Kon Józef, Maślanka Adam, Mandel-

Przychodnia VI. „Kropli Mleka", Kielma 17.

7.

sowa Sima, Mogilnicki Tadeusz, Prechner Zdzisław, Marzyński Józef, Trenkner Henryk, Polakow Jakób, Rajchman Mieczysław, Rozen Felicja, Szenajch Władysław, Ziegler Edward, Ziegler Artur.

Sekretarjat „Kropli Mleka" jest czynny codzień od godziny 9-ej do 3-ej po południu; mieści się przy ulicy Piotrkowskiej 103.

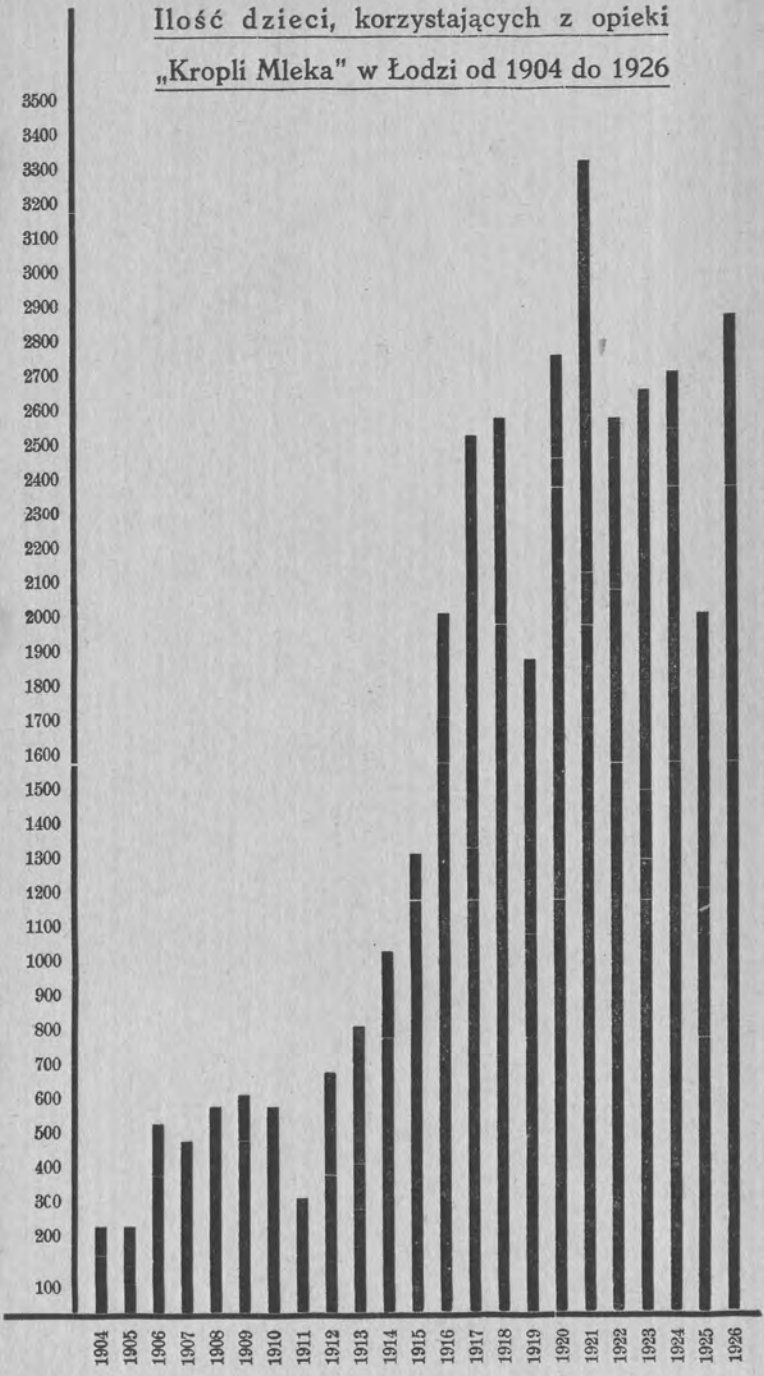
Osoby zasłużone dla „Kropli Mleka".

Adamska Teodozja
Albrecht Jan, Ksiądz Prałat Senator
Askenazy Szymon, prof.
Bartel Lucjan, Sekretarz P. K. P. D.
Bielicka Stanisławowa
Brinkenhof Janina
Brinkenhof Edmund †
Brudziński Józef, Rektor Uniwersytetu Warszawskiego †
Brzozowska Marja
Cynarski Marjan, Prezydent m. Łodzi †
Darowski Ludwik, b. minister i Wojewoda Łódzki
Fichna Bolesław, Prezes Rady Miejskiej m. Łodzi
Flachowa Łucja
Gajdziński, Naczelnik Urzędu Akc. i Monopolu Państwowego w Łodzi
Grabowski Józef, Rejent †
Grabowska-Stamirowska Kazimiera, Pierwsza przewodnicząca „Kropli Mleka"
Gajewicz Leon, Dyr. Tow. Kred. Miejskiego
Garapich Paweł, b. Wojewoda Łódzki
Garlicka Zofja, Dr. medycyny
Geyer Gustawowa
Gawalewicz Marjan, literat †
Gromski Marceli, Dyr. P. K. P. D., Dr. med.
Grotowski Jan, Inspekt. P. K. P. D. na okręg Łódzki
Grzybowska Marja
Groszkowski Wiktor, Wiceprezydent m. Łodzi
Gundlach, Pastor parafji Św. Trójcy †

Hamburgowa Marja
Hajman Stanisław
Hejmanowa Aidmé †
Hirszbergowa Alicja †
Hirszel Ignacy
Izdebski, Ksiądz Prefekt
Iżycki Stanisław, Komisarz Rządu m. Łodzi
Iżycka Aleksandra
Jasiński Wacław, Dr. med., Prof. Uniwersytetu Wileńskiego
Jaszczołt Władysław, Wojewoda Łódzki
Kempiński Stanisław, Dyr. Zakł. Bad. Żywn.
Kernbaum Maks, b. burmistrz m. Łodzi
Kernbaumowa Eliza
Kokeli Jadwiga
Lipiński Klemens, Dr. med. †
Meylertowa Romana
Milker Aleksander, Redaktor „Neue Lodzer Zeitung" †
Mogilnicki Konstanty, Rejent †
Osuchowski Antoni, Mecenas
Pate, Dyrektor Generalny Polsko-Amerykańskiego Tow. Pomocy Dzieciom
Popławski Seweryn, Ks. Prałat
Przeździecki, Eksc. Biskup Podlaski
Racięcki Józef, Inżynier
Richterowa Paula †
Rosset Edward, Naczelnik Wydz. Statystycznego
Rżewski Aleksy, Starosta Łódzki, b. prezydent m. Łodzi
Serkowski Stanisław, Dr. med.
Skulski Leopold, b. premjer, b. burmistrz m. Łodzi
Stamirowski Antoni, Prezes b. Kom. Obywatelskiego

Sterling Seweryn, Dr. med., Prezes Tow. Higjenicznego
Szamowski Szczęsny, Dyr. Syndykatu Rolniczego †
Szenajch Władysław, Dr. med., Docent Uniwersytetu Warszawskiego
Szyffer Maksymiljan
Tauchertówna Otylja
Trenkner Henryk, Dr. med.
Tymieniecki Wincenty, Eksc. Biskup Łódzki
Wisławski Tadeusz, Naczelnik Wydz. Opieki Społecznej Magistratu m. Łodzi
Wojewódzki Wacław, Wiceprezydent m. Ł.
Wojciechowski Jan, Naczelnik Wydz. Opieki Społecznej Woj. Łódzkiego
Wünsche Maksymiljan †
Wünsch'owa Małgorzata
Zalewski Józef, Dr. med., delegat Amer. Cz. Krzyża
Żółtowski Jan

TABLICA I.

Ilość dzieci, korzystających z opieki
„Kropli Mleka" w Łodzi od 1904 do 1926
3500
3400
3300
3200
3100
3000
2900
2800
2700
2600
2500
2400
2300
2200
2100
2000
1900
1800
1700
1600
1500
1400
1300
1200
1100
1000
900
800
700
600
500
400
300
200
100
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926

TABLICA II.

STATYSTYKA „KROPLI MLEKA" W ŁODZI OD 1918 DO 1925 ROKU.

	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925
Ilość przyjęć w ambulatorjach .	4163	5743	8325	10038	7813	7996	8284	5898
Według wyznania:								
Dzieci chrześcijan	2758	4299	7169	5650	5123	5123	5183	4453
„ izraelitów	1405	1444	1156	4388	2690	2873	3101	1445
Według zajęć rodziców:								
Dzieci robotników	2658	4399	5743	7004	4887	4943	4676	3538
„ rzemieślników	809	752	1042	1740	891	1357	1230	1003
„ drobnych handlarzy . .	402	434	448	885	1546	1328	1270	509
„ innych zawodów . . .	294	158	92	409	489	368	1108	848

2

TABLICA III.

Dochód i rozchód Towarzystwa „Kropla Mleka“ w Łodzi

za lata 1924, 1925, 1926.

ROZCHÓD

Rok	Mleko	Mieszanki	Cukier	PENSJE (lekarze, personel, służba)	Lokale	Opał i światło	Rachunek inw.	Wydatki nieprzew.		Opł. poczt., stempl. i inkaso	Zastawy za butelki	Wydatki różne					Różne		Ogółem	Mleko puszek	Zgęszcz. zł.	L. mleka
								różne	zaliczki			lok. prod.	mat. piśm.	czystość	tramwaje	dr. wyd.						
1924 . .	31,324.34	—	664.81	13,591.97	608.96	1,869.71	335.62	3,805.52	12,000.—	598.97	34.88	384.88	236.49	294.36	982.30	106.37	—	—	58,336.43	5411	152.92	88045 1/2
1925 . .	41,200.43	1,130.41	628.67	18,599.50	2,518.12	1,666.36	1,439.63	—	—	23.20	—	392.50	333.19	599.85	1,071.19	124.52	—	—	75,533.09	—	—	111276
1926 . .	59,754.17	10,372.34	2,238.33	35,184.16	4,771.53	3,082.53	5,780.17	6,977.94	—	176.80	433.30	859.40	1,203.86	1,041.04	1.909.20	416.74	179.88	2,462.34	121,909.79	—	—	168125

PRZYCHÓD

Rok	Ofiary	Zapomogi			Mleko				Mieszanki			Banki	K. D. N.	Różne zast. w. b. i %	Zaliczki	Różne	Ogółem
		Mag. W. O. S.	Urz. Woj.	P. K. P. D.	matki	W. O. S.	Kom. Najb.	P. K. P. D.	matki	K. Ch.	T. O. Z.						
1924 . .	8,491.22	4,001.11	—	1,314.48	8,580.38	11,469.24	6,989.11	1,268.75	—	—	—	—	12,526.81	98.78	—	3,068.56	51,517.44
1925 . .	1,266.94	12,000.—	3,000.—	2,600.—	9,775.26	25,966.50	3,333,61	—	1,869.30	3,249.36	—	—	65,008.09	83.67	12,000.—	1,271.01	141,423.74
1926 . .	6,368.54	18,000.—	5,138.50	5,452.30	15,330.27	57,539.30	—	—	10,080.62	41,000.—	1,508.91	3,463.55	10,708.96	835.21	—	2,317.13	178,042.29

M.B.
im.
L. W.
w
Łodzi

TABLICA IV.

STATYSTYKA MIESIĘCZNA ZA ROK 1926.

Miesiące	Porad lekarskich w ambulatorjach udzielono	Przyrost wagi stwierdzono u dzieci	Według wyznań		Według zajęć rodziców				Przeciętna liczba dzieci dziennie
			dzieci chrześcijan	dzieci izraelitów	robotników	rzemieślników	drobnych handlarzy	inne zawody	
Styczeń	647	475	503	144	413	90	53	91	1154
Luty	685	477	480	204	439	102	62	82	1191
Marzec	791	478	585	206	395	151	92	153	1259
Kwiecień	788	565	609	179	609	110	47	22	1355
Maj	784	524	541	243	523	144	47	70	1247
Czerwiec	863	646	529	334	537	176	65	85	1488
Lipiec	797	529	564	233	482	170	47	98	1490
Sierpień	815	621	554	261	475	163	56	121	1478
Wrzesień	542	405	342	200	306	117	51	68	1397
Październik	635	529	411	224	383	136	50	66	1356
Listopad	784	631	469	315	411	205	76	92	1415
Grudzień	516	375	293	217	259	125	55	77	1348

4

„KROPLA MLEKA“ w ŁODZI

Rozdawnictwo ....

Nr. .... dn. .... 192..... r. UWAGA: ....

Nazwisko i imię .... **wiek** .... **wyznanie** ....

Adres i zajęcie rodziców .... prawe, nieprawe.

WYWIADY:

Dziecko .... żyją .... zmarły .... zmarły przed 1 rokiem .... poroniła ....

Mieszkanie: suche, wilgotne, ile pokoi ...., ile osób śpi w pokoju .... Łóżko—Kołyska .... Noc z matką.

Karmienie	Naturalne	do	czem i jak	Dziecko:	**ur. się norm. asfiksja, kleszcze Wakc.** .... **przebyło odrę, płonicę, ospę, błonicę koklusz, zapalenie płuc, drgawki** ....
	Mieszane	od	....		
	Sztuczne	od	.... smoczek z cukrem	Rodzice:	**wiek ojca** .... **matki** .... **tbc., lues, alkoholizm ojca, matki.**

Przebyte zaburzenia odżywiania ....

....

Stan obecny: Wypróżnienia .... wymioty .... Stan ogólny: zdrowe, wątłe. Skóra wiotka, jędrna, woskowata. Czyraki-owrzodzenia-wypieranie. Siedzi, stoi, chodzi. Ciem. .... Potylica norm. ysa, poci się. Obwód głowy ......kl. piers. ...... brzucha ...... Zęby———— Język .... Gruczoły .... Brzuch .... Wątroba...... Śledziona...... Kości: różaniec, zgrubienia nasad. caput ⌐, craniotabes skrzywienia rąk, nóg, kl. piersiow., kręgosłupa .... Wzrost .... Waga ....

Rozpoznanie ....

Wskazówki lekarza ....

Data	Przebieg	Wskazówki	Waga

Data	Przebieg	Wskazówki	Waga

Kropla Mleka w Łodzi.

Nr. ………… dnia ………… 192… r.

Imię i nazwisko ………… wiek …………

Data	Wskazówki lekarza	Waga	Wzrost

Ordynator

6

Formularz Nr. 6.

WYWIAD W DOMU

Data .... 192..... r. Nr. ....

Stacja ....

Imię i nazwisko .... Płeć .... Data urodzenia .... Wyznanie ....

Nazwisko i imię matki ....

" " ojca ....

Czy rodzice żyją razem .... Liczba pokoi .... Komorne ....

Czystość .... Oświetlenie .... Wentylacja ....

Rodzina	Wiek	Płeć	Zajęcie lub szkoła	Zarobek	Stan zdrowia	UWAGI
Ojciec						
Matka						
Dziecko						
Inne						

Źródła zainteresowane ....

Raporty wywiadów ....

....

....

....

....

Rok 1927.

W roku 1927 „Kropla Mleka" rozwijała działalność w 5 poszczególnych sekcjach: lekarsko-hygjenicznej, kuchni mlecznej, odzieżowej, więziennej i finansowo-administracyjnej.

Sekcja lekarsko-hygjeniczna skierowała największy wysiłek na szerzenie wiadomości wśród szerokich warstw ludności o potrzebie racjonalnego żywienia i wychowania niemowlęcia od początku jego życia. Aby mieć ewidencję nowo-narodzonych dzieci, korzystano z wykazów wszystkich parafii; Wydziału Zdrowotności Publicznej przy Magistracie m. Łodzi o dzieciach podlegających szczepieniu ospy ochronnej: w ten sposób ujawniano miejsce zamieszkania matek i skierowywano do nich hygienistki, które zjednywały niemowlę dla „Kropli Mleka". Hygienistki na których wykwalifikowanie zwrócono specjalną uwagę, zostały przeszkolone w zorganizowanych kursach i skierowane na naukę praktyczną do szpitala Anny Marji.

Od kandydatek na hygienistki żąda się obecnie ukończenia średniego zakładu naukowego, a przed objęciem stanowiska hygienistki 6-tygodniowej próbnej pracy na stacjach „Kropli Mleka".

Działalność kuchni mlecznej. Przygotowywanie mieszanek mlecznych stanowiło specjalny dział pracy i szczególną roztoczono nad działem tym opiekę. Mieszanki cieszyły się dużym wzięciem nietylko dla dzieci „Kropli Mleka", ale były też cenione wśród publiczności i nabywane przez Kasę Chorych dla dzieci

ubezpieczonych. Liczba wydanych mieszanek w roku sprawozdawczym wynosiła 28.885 litrów. Mleko nad którego dobrocią czuwał Państwowy Instytut Badawczy (inż. Stanisław Kempiński) dostarczało Dominjum Wiskitno oraz Hurtownia Mleczarska. Przeciętna zawartość tłuszczu w mleku równała się 2,5—3 proc. Do rozcieńczenia mleka używano wody, która podlegała badaniu Państwowego Instytutu Badawczego. Mleka wydano litrów 151.493. Dzieci korzystało z mieszanek 1. 12.779. Za mleko i mieszanki pobierano opłatę stosunkowo niewielką, nieprzewyższającą kosztów własnych. Matkom, będącym pod opieką miasta, mleko wydawano na r-ek Wydziału Opieki Społecznej przy Magistracie m. Łodzi; te, które z tej opieki korzystać nie miały prawa, otrzymywały mleko bezpłatnie. Starano się jednak pobierać choćby minimalną opłatę na zasadzie doświadczenia, że matki ceniły pomoc „Kropli Mleka" daleko wyżej, kiedy za nią płaciły.

Sekcja odzieżowa zaopatrywała dzieci w odzież i bieliznę. Rozdała gwiazdkę, przyczem były wyróżniane matki, u których zauważono w ciągu roku szczególną troskliwość o zdrowie dziecka i matki takie dostawały premje odzieżowe.

Sekcja więzienna dostarczała mleko i mieszanki dla dzieci kobiet więzionych. Ponieważ liczba kobiet karmiących w więzieniu się zwiększa — wyjednała prawo założenia żłobka w murach więzienia przy ul. Kopernika 29.

Na Stacji VI. „Kropli Mleka" przy ul. Kielma 17 zainstalowano **lampę kwarcową.**

Przeprowadzono i uporządkowano wewnętrznie wszystkie Stacje; na I-ej, III-ej, V-ej zainstalowano **Kuchnie gazowe,** dążąc ze względu na hygjenę i łatwość obsługi do skasowania pieców węglowych.

Sekcja finansowa wysilała się w kierunku zjednywania stałych członków, pozyskiwania ofiar i wyjednywania podwyżek zapomogowych ze strony Państwa i Samorządu. Komitet Dochodów Niestałych urządził kilka imprez dochodowych, a mianowicie: sprzedaż zapałek na ulicach miasta, widowiska kinematograficzne i wieczór towarzyski w salonach Towarzystwa Kredytowego Miejskiego.

Starano się o spopularyzowanie instytucji i wykazywania szerokiemu ogółowi jej zadań. W tym celu oddano do pism kilkadziesiąt artykułów obrazujących działalność „Kropli Mleka".

Ogłoszono konkurs na godło „Kropli Mleka"; zajął się tem Związek Słuchaczy Architekrury Warszawskiej.

Na konkurs nadesłano liczne prace, a z pośród nich odznaczono 1 nagrodę i zakupiono projekt p. Zbigniewa Pugeta. W jesieni roku sprawozdawczego wzięła „Kropla Mleka" udział w Międzynarodowej Wystawie Hygieniczno-Sanitarnej w Warszawie, na której otrzymała medal złoty. W związku z wystawą został wydany pamiętnik „Kropli Mleka", obrazujący jej działalność od roku założenia, t. j. od roku 1904. — Projektowana wystawa „Dziecko", która miała być urządzona w Łodzi, nie doszła do skutku.

Projekty „Kropli Mleka" na przyszłość zmierzają ku temu, aby roztoczyć opiekę na

wszystkie niemowlęcia bez różnicy stanu, dążąc przy tem do samowystarczalności przez sprzedaż dobrego mleka dla dzieci i mieszanek leczniczych. W tym celu dąży „Kropla Mleka" do zdobycia potrzebnych urządzeń technicznych i powiększenia ilości rozdawnictw. Przeszkodę do urzeczywistnienia zamierzeń stanowi brak odpowiednich pomieszczeń. „Kropla Mleka" chcąc zdobyć własną siedzibę, zwróciła się do Magistratu m. Łodzi o przydzielenie placu na budowę domu. Plac taki Magistrat przyznał przy ulicy Kielma, jednak dotychczas „Kropla Mleka" placu nie przyjęła ze względów formalnych. Jednocześnie wyłoniła się sprawa urządzenia wzorowych stacji „Kropli Mleka" przy kompleksach domów dla robotników, wznoszonych przez Magistrat i spółdzielnie budowlane. Projekt polega na tym, że przy każdym kompleksie domów robotniczych byłby lokal przeznaczony na stacje „Kropli Mleka", na pomieszczenie przychodni, kuchni i żłobka.

Zarząd Towarzystwa „Kropli Mleka"
w 1927 r.

P. P.

Adamski Władysław, ławnik
Buszowa Irena
Fiedlerowa Zygmuntowa
Fichnowa Stanisława (Sekretarz.)
Groszkowska Janina (Wiceprzewdn.)
Hofmokl Wilhelm adw.
Holtzowa Anna
Iwaszkiewicz Leopold dr.
Jaszczołtowa Wanda, wojewodzina
Kajzerbrechtowa Janina
Kaliszowa Walentyna
Kopczyńska Dyoniza
Krotowska Adela
Lisowska Zuzanna (Przew. Sekcji Więziennej)
Marzyńska Stefanja (Przewodnicząca)
Marzyński Józef dr.
Mogilnicki Tadeusz dr.
Nadolski Witold ks. prefekt
Neumarkowa Róża
Prechner Zdzisław dr. (Skarbnik)
Radowicka Janina
Rosicka Hanna
Rumplowa Marja (Przew. Sekcji Finansowej)
Skalska Karolina (Przewodn. Sekcji Odzieżowej)
Skalski Stanisław dr.
Starzyński Artur dr. (Przewodniczący Sekcji Lekarskiej)
Sznekowa Marja
Kępiński Stanisław inż. (Przewodn. Sekcji Mlecznej)

Lekarze ordynujący w „Kropli Mleka“ w 1927 r.

1. Herszfinkiel Jerzy
2. Iwaszkiewicz Leopold
3. Kon Józef
4. Lewiówna Rachela
5. Prechner Zdzisław
6. Rajchman Mieczysław
7. Rozenówna Felicja
8. Ziegler Edward

WPŁYWY.

1927	Zapomogi			Ofiary i składki	Komitet doch. niestał.	Opł. za mleko		Opł. za mieszk.		Wpływy nieprzewidziane							Zastawy za butelki	Różne	Ogółem	UWAGI
	Mag. m. Ł.	Urz. W.	inne			matki	W. O. S.	matki	K. Ch.	Z puszek	zalicz-ki zwr.	od prac. na K. Ch. i F. B.	legit.	stł. but.	lampa kwarc.	różne				
Styczeń	1,000.—	2,300.—	P.K.P.D. 180.—	300.—	400.—*	1,630.90	1,654 50	748.—	9,400.—		50.—	33.48	68.35	3 90	—	11.65	107.20		17,887.98	* a cto kiermaszu
Luty	1,000.—		P.K P.D. 180.—	625.—		1,693,70	1,046.85	512.73	5,500.—	8,99		6.04	54.60	5.05	—	33.29	91.95	46.65*	10.804.85	* r-k %
Marzec	1,000.—	2,000.—		366 10		1,920.65	3,129.35	522.—	4,000.—		100.—	6.04	96.95	3.10	20.—	1,052.80	131.55		14,486.69	
Kwiecień	4,000.—*			688.36	1,946.09	1,877.95	2,151.45	491.45	8,193.16		50.—	16.79	69.20	5.—	65.50	671.70	116.45		20,343.10	* w tem 3000 na wyst., 590 tram.
Maj	1,000.—			1,046.85	1,191.17	2,173.50	2,297.75	635.75	9,412.02		50.—	47.11	47.95	4.20	81.50	9.65	176.80		18,174.25	
Czerwiec	10,000.—			1,335.38		1,667.55	1,312 50	489.20	10,500.—		85.—	42.48	79.90	12.15	45.50	1,000.—*	273.40		26,843.06	* Ł. B. H. pod zast. akcji
Lipiec				470.—		1,687.20	3,623.55	528.80	10,000.—		35.—	87.77	59.50	17.70	46.50	45.—	416.43		17,017.45	
Sierpień				181.20		1,624.56	2,429.—	682.10	14,000.—		35.—	108.54	67.10	16.90	39.50	10.65	414.10		19,598.—	
Wrzesień		124.50		543.55		1,737.89	990.—	628.65	11,000.—		10.—	118.16	58.90	16.—	44.—		309.25		15,592.05	
Październik			1,720.—*	661.61		1,883.78	2,793.—	460.65	13,518.54		5.—	126.62	72.90	16.05	54.75	73.60**	163.50	61.05***	21,611.35	** r-k %. * 1000 G.D.L.P. 720 P.K.P.D *** T. O. Z. but. 68.—
Listopad		1,070.20		1,811.85	1,000.—	1,968.50	2,159.50	322.70	7,930.60		50.—	119.48	63.45	9.45	77.75	3.—	96.50		16,682.98	
Grudzień				2,638.—	1,032.90	2,302.85	2,320.50	356.10	4,773.86		50.—	119.99	56.25	9.85	49.50	90.—**	83.40	43.72*	13,926.92	* r-k %, ** Komor. Wińskiego
	18,000.—	5,494.70	2,080.—	10,667.90	5,570.16	22,169.03	25,908.45	6,378.13	108,228.48	8.99	520.—	832 50	795.05	119.35	524.50	3,001.34	2,380.53	151.42	212,968.68	
								T. O. Z.	138.15											

WYDATKI.

1927	Mleko norm.	Cukier	Prod. do miesz.	Pensje			Lokale	Opał i światło	R-ek inwent.	Wyd. nieprzew.	Opłata stemplowa pocztowa	Zastawy (zwroty)	Wydatki różne					Różne	Wpłaty do B. H	Ogółem	Mleka L.	Komorne
				lekarze	personel pom.	służba							lok. prod.	mat. p. i druki	czystość	tramw.	drobn. wyd.					
Styczeń	6,929.78	228.15	393.91	520.—	2,645.—	577.—		485.49	532.22	2,361.90		68.20	1.50	104 75	99 93	226.45	30.67			15,204.95	15,412	
Luty	6,663.95	251.11	1,248.26	535.—	1,930.—	666.—		581.21	837 70	542.61	9.43	65.35	8.40	701.55	107.90	193.25	22.61			14,815 49	15,019½	
Marzec	7,788.36	375.20	1,370.34	580.—	2,600.—	560.—		249.02	717.—	2,658.40	21.35	67.30	22.50	143.13	110.91	240 35	34.39			18,195.32	17,417	
Kwiecień	7,898 58	398.15	1,440.66	580. —	3,050.—	575 —	186.23	218.86	1,760.45	3,721.36	9.95	71.80	43.—	241.87	148 33	123.80	29.61			20,497 65	17,768	
Maj	8,425.63	457.80	1,763.08	580.—	2,980.—	575.—		325.78	888.84	1,526.05	13.85	104.60	20.40	182.70	185 69	129.40	27.01			18,205.83	19,319	
Czerwiec	8,102.41	339.06	2,015.90	580.—	3,005.—	610.—	816.80	475.17	1,554.77	3,007.55	10.55	143.35	32.50	320 81	177.49	139.30	31.34	383.—	2,000.—	21,745.—		
Lipiec	8,083.39	258.14	1,917.26	580.—	3,065.—	575.—	85.40	246.50	449.88	1,467.66		228.33	26.—	294.10	134.19	141.40	25 14	35.—		17,612.39	16,561	Zł. 4,787.28
Sierpień	7,877.56	377.38	1,345.40	580.—	3,295.—	595.—	609.12	381.58	969.24	1,149.96	—.45	323.20	15.—	93.86	152 35	159.40	20.79			17,945.29		
Wrzesień	7,704 27	307.24	3,783.37	580.—	3,295.—	650.—	724.50	808.67	883.40	655.03	12 85	224 75	15.—	127.—	164.20	194 20	71 03			20,195.51	16,762	
Październik	7,421.80	331 89	914.88	580.—	3,525.—	600.—	90.50	427.52	869.06	561.56	19.47	179.45	16.—	80.70	157.39	195.45	48.06			16,018.73	16,522	
Listopad	7,420.79	223.25	1,570.55	520 —	3,555.—	510.—	133.—	455.03	951,70	482.02	4.52	94.10	17.—	311.21	154.60	164.60	17 15	680.45		17,264.97	15,496	
Grudzień	8,619.80	310.56	694.79	580.—	5,580.—	1,245.—	1,033 50	635.45	179.40	3,015.33	10.85	66.90	65.—	504.—	164.35	226.70	57.30	658.50		23,647.63	15,134½	
	92,936.32	3,857.93	18,458.40	6,795.—	38,525.—	7,738.—	4,787.28	5,290.28	10,593.66	21,149.43	113.27	1,637 33	282.30	3,105.88	1,757.33	2,134.30	435.10	1,756.95	—	221,348 76		

Statystyka za 1927 rok.

MIESIĄC	Liczba dzieci ogółem na stacjach	Ilość odwiedzin domowych przez pielęgniarki	Przyjęto w ambulatorjum dzieci							Liczba dzieci naświetlonych lampą kwarcową
			Ogółem	Wedł. wyzn.		Według zajęć rodziny				
				Chrześcijan	Izraelitów	Robotn.	Rzemieślników	Dr. handl.	Inne zawody	
Styczeń	1215	996	785	513	273	430	173	82	100	—
Luty	1320	942	788	486	302	433	175	89	91	—
Marzec	1419	1326	1113	738	375	600	270	89	154	—
Kwiecień	1527	1247	963	709	254	506	235	101	121	39
Maj	1505	1306	991	609	382	475	[illegible]65	122	129	61
Czerwiec	1245	772	883	501	382	439	230	114	100	65
Lipiec	1562	1039	946	556	390	532	225	107	82	85
Sierpień	1546	1021	925	575	350	509	236	100	80	66
Wrzesień	1531	1162	871	520	351	455	243	83	90	27
Październik . . .	1485	1369	908	563	345	462	232	92	122	33
Listopad	1452	1369	757	490	267	385	187	66	119	32
Grudzień	1450	1139	774	507	267	432	170	73	99	34